

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

1

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

וְרָחֵם לְאֹכְלָהּ : כב וַיַּעַשׂ נֹחַ
כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים לֵאמֹר
בֶּן־עֵשָׂה : שני ז א וַיֹּאמֶר יְהוָה
לְנֹחַ בְּאֶתְרָה וְכָל־בֵּיתְךָ אֲלֵי־
הַתְּבָרָה כִּי־אֵתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק
לִפְנֵי בְדוֹר הַזֶּה : ג מִכָּל־
הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ
שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא אֶשְׁ
שִׁנַּיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ : ג גַּם מֵעוֹף
הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר
וְנִקְבָּה לְחַיּוֹת זָרַע עַל־פְּנֵי

אונד איהנען צום שפיווען
דירגע : (כב) נח טהאט
דיזען אללעו, וויא איהם
גאטט געכאטען, אלזא האט
ער געטהאן :
ז (ה) דער עוויגע שפראך
צו נח, געהע הינין,
דוא אונד דיין גאנצעו הוין,
אין דיא ארכע, דען דוך
האבע איך גערעכט פאר
מיר בעפונדען אין דיזער
צייט : (ג) פאן אללעם ריינען
פיה זאללוט דוא דיר זיכען
פאר פאן יערר ארט נעהמען,
דאן מאנלען אונ' ויין ווייכלען,
אכער פאן דעם פיה, וועלכען
ניכט ריין איזט, זאללוט דוא
צווייא נעהמען, דאן מאנלען
אונד ויין ווייכלען : (ג) אויך
פאן דעם פליגעלווערק דען
היממעלז זיכען פאר, מאנלען
אונד ווייכלען, דען זאמען
דאפאן

רש"י

(כב) ויעש נח * זכו בנין התיבה :
ז (א) ראיתי נדיק * ולא כאמר נדיק תמי'
מכאן שאומרים מקנת שבו של אדם
בפניו וכולו שלל בפניו : (ב) הטהורה *
העתידה להיות טהורה לישראל למדנו שלמד
נח תורה : שנעה שנעה * כדי שיקריב מהם
קרבן נכחתו : (ג) גם מעוף השמים וגו'
בטהורים הכתוב מדבר וילמד שמים מן
המטרה :
כי

תריין דכר ונוקבא : (ג) אף מעופא רשמיא שקעא שקעא דכר ונוקבא לקיבא
כל

תרגום אונקלוס

וְלַחֲזוֹן לְמִיכָר : (כב) וַעֲבַד נֹחַ כָּל־
דִּי פִקִּיד יְתִיה יי בן עֲבָד :
ז (ה) וַאֲמַר יי לְנֹחַ עוֹל אֶתְּוֹכֵל אֲנִישׁ
בֵּיתְךָ לְתִיבּוֹתָא אַרְבֵּי יִתְדֵי חַיּוֹתִי וּפְאִי
קְרָמֵי קְרָרָא תְרִין : (ג) מִכָּל־בְּעִירָא
דְּבָרָא תִּיסַב לָךְ שִׁבְעָא שִׁבְעָא דְּכַר
וְנוֹקְבָא וּמִן בְּעִירָא דִּי לִיתְוֹהֵי דְּכִי
תְרִין דְּכַר וְנוֹקְבָא : (ג) אף מעופא רשמיא שקעא שקעא דכר ונוקבא לקיבא
זרעא על אפי

כאור

אלהים, שעשה את התיבה ואסף המאכל ודרך הכתוב לאמר ויעש וכן עשה לבאר כי
לא הפיל דבר מכל אשר צוה :
ז (ב) שבעה שבעה, שנעה זוג זכר ונקבה שהם י"ד : איש ואשתו, הנה שעות
איש ואשה יפלו גם על מין חי ואף גם על מיני הנמחים והדוממים, על ב' דברים
שיש צנייהם קנת יקום ודעיון : (ג) גם מעוף השמים, הטהור כי הכתוב נמשך למעלה :
היקום

כל הארץ: ד כי לימים עוד
 שבעה אנכי ממטיר על הארץ
 ארבעים יום וארבעים לילה
 ומחיתי את כר היקום אשר
 עשיתי מעל פני האדמה:
 ויעש נח ככל אשר צוהו
 יהוה: ונח בן שש מאות שנה
 והמבול היה מים על הארץ:
 ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו
 איתו אל התבה מפני מי
 המבול: מן התבהמה הטהורה

דאפאן אויף דער גאנצען
 ערדע צו ערהאלטען:
 (ד) דען איבער זיבען טאגע
 לאס איך אויף דיא ערדע
 רעגענען, פֿירציג טאגע אונד
 פֿירציג נעכטע, אונד פֿער-
 טילגע אללעו ווענען, וועלכעו
 איך געמאכט האבע, פֿאן
 דעם ערהבאדען דינוועג:
 (ה) נח טהאט אללעו, וויא
 איהם דער עוויגע געבאטען:
 (ו) נח וואר זעכו דוונדערט
 יאהר אלט, אלו דאן וואסער
 דער זינדפֿלוט אויף דיא
 ערדע קאם: (ז) דאגינג נח,
 זיינע וואהגע, זיינע פֿרוי-
 אונד זיינער וואהגע ווייבער,
 אין דיא ארבע, פֿאר דעם
 געווסער דער זינדפֿלוט:
 (ח) פֿאן ריינעם פֿיה, זאואהל

וטן

אלו

וטן ריינעם פֿיה, זאואהל

תרגום אונקלוס

רש"י

כל ארעא: (ד) ארילוטו יזמין
 עוד שבקא אגא טחית טטרא על
 ארעא ארבעין יטטין וארבעין
 לילון ואטחית כל יקוטא די עבדית
 מעל אפי ארעא: (ה) ועבד נח ככל
 די פקדיה יי: (ו) ונח בר שית טאח
 שנין וטופנא הנה טיא על ארעא:
 (ז) ועל נח ובנותי ואתתי ונשי בנותי עמיה לתובאת טן קרם מי טופנא:

(ד) כי לימים עוד שבעה אלו ז' ימי אכלו
 של מתולח הנדיק שחם הקב"ה על כבודו
 ועכב את הסורענות. גא וחשוב שנותיו של
 מתולח ותמלא אהם כלים בשנת ת"ד שנה
 לחי נח: כי לימים עוד מהו עוד זמן אחר
 זמן זה נוסף על ק"כ שנה: ארבעים יום כנגד
 יצירת הולד שקלקלו להערים לזכרם לבור
 צורת ממורים: (ה) ויעש נח זהו ביאתו
 לתיבה: (ו) נח ובניו האנשים לבד והנשים
 לבד
 (ז) ועל נח ובנותי ואתתי ונשי בנותי עמיה
 (ח) בן בער א רביא

וטן

באור

(ד) היקום, לדעת הראש"ע שרשו יקם והוא שם צושקל כרוב, או מנחי העיץ ושרשו
 קים רק שנה הסך העיץ קודם הפ"ח ודאיו להיות קיום כמו ריבה ה' את יריבי (תלים
 ל"ה א'), ולדעת הרד"ק היו"ד נוסף צפלים יבול, יתור הרים (איוב ל"ט ט'), והוא שם
 כלל לכל מי שהוא על האדמה: (ו) והמבול הי', וי' והמבול הוא וי' והמשך שזכרנו
 בכמה מקומות, והוא למכר שני משפטים שביניהם קשר תנאי או זמני או מקומי, והכוונה
 כאשר הי' נח בן שש מאות שנה או הי' המבול על הארץ וכן מתורגם בל"א: והמבול
 הי' טים, האבול מושך עמו ואחר עשו כאלו אמר והמבול הי' מבול מים: (ז) מפני
 טי

וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה מְתוֹרָה
 וּמִן הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר רָמַשׁ עַל-
 הָאָרֶץ: ט שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ
 אֶל-נֹחַ אֶל-הַתְּבָרָה זָכַר וּנְקֵבָה
 בְּאִשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:
 וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי
 הַמַּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ:
 יא בַּשָּׁנָה שֵׁש־מְאוֹת שָׁנָה
 לַחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁבְעָה-
 עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַיּוֹם

נבקעו

אלו פֶּאָן דעם פֶּיה וועלכען
 נִכְסֵי רֵיין אִיוֹט, פֶּאָם גע-
 פֿליגעל, אונד פֶּאָן אַללעם,
 וואָז אויף דעם ערדרייך
 קריכט: (ט) קאַמען איהרע
 צווייא אונד צווייא, מאַנכען
 אונד ווייבֿלען, צו נח אין
 דיא אַרבע, וויא גאַטט גע-
 באַטען האַטטע: (י) אַלודיא
 זיבען טאַגע פֿאַרבייא וואַרען,
 קאַם דאָז געוואַסער דער
 זינדֿפֿלוט אויף דיא
 ערדע: (יא) עז וואַר אים
 זעבן הונדערטען יאָהר פֶּאָן
 דעם לעבענז אַלטער נח,
 אים צווייאטען מאַנאַט, אים
 זיבענצענדנטען טאַג דעז
 מאַנאַט, אַן דוועם טאַגע
 ערבראַכען

תרגום אונקלוס

רש"י

ומן בעירא דליתוהי דבי ומן עופא
 וכל די רחיש על ארעא: (ט) תרין
 תרין עלו עם נח לתיבותא דבר
 ונקבא פמה דפקידו ית נח: (י) ונתנה
 לתמן שבקא יומין ומי טופנא הוו על
 ארעא: (יא) בשנת שית טאה
 שנין לחיי נח בירחא תנינא בשבעת
 עשרא יומא לירחא ביומא הריו

לכד לפי שחפרו בתשמיש המטה מפני
 שהעולם שרוי בנער: מפני מי המבול* אף
 כח מקטני חמנה היה מאמין ואינו מאמין
 שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדסקוהו
 המים: (ט) באו אל נח* מאליהן: שנים
 שנים* כלם הושוו במנין זה מן הפסות היו
 ב': (יא) במדש השני רבי אליעזר אומר
 זה מרחשון, רבי יהושע אומר זה אייר:
 נבקעו

אתבועו

באור

מי המבול, מפני פחד מי המבול: (ט) שנים שנים באו אל נח, לא פירש כאן שממיני
 הטהורים באו שנעה שנעה, ורש"י פי' שנין הפסות היו שנים, ועכ"ל לא הי' כורך להודיענו
 זאת, והנכון כי כוונה אחרת יש כאן להודיע מפלאת תמים דעים שבין שנעה זוגות הטהורי'
 ובין כל זוג ממיני הטמאים כולם באו מאליהם זוגות זוגות דהיינו זכר ונקבה ולא ב' זכרים
 או ב' נקבות, והרמב"ן כתב כי שנים מכל זוג באו מאליהן לז' באו אל נח, וכן לקמן
 והנאים זכר ונקבה מכל צד באו ר"ל הנאים ונעמם הנזכרים לקיום הזיון, אך מהטהורים
 נבטוה נח שאף שכבר יהיו לו שנים לקיום הזיון יתור הוא אחר עוד איזה מהם עד שישלשו
 למנין שנעה ולז' אכל שנעה שנעה תקח לך ולא יבואו: (יא) בחודש השני, כמלקו בו
 חכמי ישראל ר' אליעזר אומר זה מרחשון רבי יהושע אומר זה אייר (ר"ה דף י"א ע"ב)

עייין

בִּבְקַעַי כָּל־מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה
 וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: יי וַיְהִי
 הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם
 וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: יג בַּעֲצַם הַיּוֹם
 הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־זוּחַם וַיִּפֹּת
 בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁרַת נֹחַ וְשָׂרָשָׁרָה

ערב ראשון אללע קוואללען
 דער גראסען טיפע, אונד
 דיא שליווען דעו היממעל
 ווארדען אויף געטראגן:
 (יב) דא וואר רעגען גום אויף
 דער ערדע, פירציג טאגע
 אונד פירציג נעכטע: (יג) אן
 עבען דעמוועלבען טאגע,
 בינג נח, נעכט שם חם אונד
 יפת דיא וואהנע נח'ז, וויא
 אויך

נשי

רשי

תרגום אונקלוס

אֲתַבְּנֶנּוּ כָּל מַבְנֵי תְהוֹמָא רַבָּא וְכַיִּי
 שְׁמַיָא אֲתַפְתְּחוּ: (יב) וַחֲזוּ מַטְרָא
 נְחִית עַל אַרְעָא אַרְבָּעִין יָמִין
 וְאַרְבָּעִין לַיְלִין: (יג) בְּכַרְן יוֹמָא
 הַדִּין עַל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וַיִּפֹּת בְּנֵי נֹחַ
 וְאִתַּת נֹחַ וְתַלְתָּ

בבקעו * להוציא מימיהון: תהום רבה *
 מדה כנגד מדה הם טעמו ברבה רעת האדם
 ולקו בתהו' רבה: (יב) ויהי הגשם על הארץ *
 ולהלן הוא אומר ויהי המבול * אל כשהורידן
 הורידן ברשעים שם יסורו יהיו גשמי ברכה
 וכשלא יסורו היו למבול: ארבעים יום וגו' *
 אין יום ראשון מן המנין לפי שאין לילה עמו
 שהרי כתיב ביום הזה ונבקעו כל מעינות
 במלוא מ' יום כלים ככ"ס ככסליו לר"א
 שהקדשים נמנן כסדרן אחד מלא וא' חסר
 הכי י"ב ממרשאון וכ"ס מכסליו: (יג) בעצם היום הזה * למך הכתוב שהיו בני דור
 אומרים ו

נשי

באור

עיין רא"ס: תהום, מלאכותו לשון זכר ולשון נקבה כמו תהום אל תהום קורא (תלים
 ש"כח), לשון זכר, תהום רמותהו (יחזקאל ל"א ד'), לשון נקבה: וארבות, ארבה
 וזלון שנות כרדפי' אלא שהארבה בגג הבית או האוהל, והחלון כנדרו, ותכלית שניהם
 הבאת מאור השמש בבית, ואולם הארבה תשתמש גם להוציא בעשן, כענין שאלמ'
 וכענין שארבה (הושע י"ג ג'), ולהוציא ולהבני הכלים והפירות דרך
 שם כנראה ממאמרם מביטין פירות דרך ארובה, (בינה פ"ה מ"א),
 והחלון תשתמש להסקיף בעדו, בעד החלון נשקפה (שופטים ה' כ"ח), ולפי שהשמים ודמי
 לעין הרוחה כאהל כעו על הארץ, והגשמים יורדי' מתוכם על הארץ, יטל בהם על
 דרך המליצה לשון ארבה, כאלו נפתח החלל שבגג האהל להעריף משם המטר, וכן להריק
 משם הנרקה אמר הנה ה' עשה ארבות בשמים (מלכים ב' ז' ב'), ועל השמש והירק
 היוצאים במזרח ובאים במערב התקינו מיסדי התפלות לומר ונבקע חלוני רקיע, וכן בעניני
 ההשקפה יטל על כד המליצה לשון חלון ושרא ארבה הוא ארב לדעת הרד"ק בשרשים שרש
 ארב, ותימה על הראב"ע שכתב ש"א שרשו רבב והאל"ף נוסף כאל"ף אגדות, ובאמת
 גם במלת אגדות שרשו אגד וחז"ל עשו ממוט פעל כאמרם ירק הנאגד (מעשרות פ"א
 פ"ה), אין אגדין את הלובב אלא בנינו (סוכה פ"ג מ"ח), וכנראה שצריך להיות כאל"ף
 אגורת כסף (שמואל א' ב' ל"ו), שהוא מן גרה והאל"ף נוסף ואין טוונתו להבני
 ראי' מן אגורת הק לענין תוספת האל"ף אבל איננו יגזרתו כי אגורת הוא מנחי ל"ה,
 וכאן כתב שהוא מפעלי הכפל: (יג) בעצם היום הזה, י"א שהוא לשון תוקף כמו כחי
 ועצם ידי (דברים ט' י"ז), ועצם הכתוב שבאותו היום בעצמו הכתוב זאת ה' בא נח

וכני

אֲרֻבַּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבוּ
 הַבְּמִיִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבַה־וְהָרִם
 מֵעַל הָאָרֶץ : יח וַיִּגְבְּרוּ הַבְּמִיִּים
 וַיִּרְבוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ
 הַתְּבַה־עַל־פְּנֵי הַבְּמִיִּים :
 יט וְהַבְּמִיִּים גִּבְּרוּ מְאֹד מְאֹד
 עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־הַהָרִים
 הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־הִתְחַת כָּל־
 הַשָּׁמַיִם : כ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה
 מִלְּמַעְלָה גִבְּרוּ הַבְּמִיִּים וַיִּכְסּוּ
 הַהָרִים : כא וַיִּגְוַע כָּל־בֶּשֶׂר וְ
 הַזֶּרְמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ בְּעוֹף

פִּירְצִיג טָאָנע אַויף דער
 ערדע , דו"ה וואָסער פֿער־
 טעהרטען זיך , הוכען דו"ה
 אַרבע עמפֿאַר , זאָ דאָס זיא
 האָך איבער דער ערדע וועג
 גינג : (יח) דאָז געוואָסער
 פֿערשטערקטע זיך אונד נאָם
 אימסער צו אַויף ערדען , זאָ
 דאָס דו"ה אַרבע אַויף
 דעם וואָסער פֿאַרט גינג :
 (יט) ענדלוח פֿערשטערקטע
 זיך דאָז געטעסער זאָ זעהר
 אַויף ערדען , דאָס אַללע
 דוּאָהע בערגע בעדעקט
 וואורדען , וועלכע אינטער
 דעם גאַנצען היממעל זינד :
 (כ) פֿונפֿערהן עללען האָך
 דוּיבער ערהוב זיך דאָז גע-
 וואָסער , אונד דו"ה בערגע
 וואורדען בעדעקט : (כא) דאָ
 פֿערגינג אַללען פֿלויש , דאָז

אויף דער ערדען זיך רענט , געפֿליגעל , פֿיה

תרגום אונקלוס

רש"י

אַרְבַּעִין יָמִין עַל אֶרֶץ וּסְגִיאוֹ מִיָּא
 וּגְטִלוֹ יַת תִּיבֹתָא וְאַתְרַמַּת טַעַל
 אֶרֶעָ : (יח) וְתַקִּיפוֹ מִיָּא וּסְגִיאוֹ
 לְתַדָּא עַל אֶרֶעָ וּמְהִלְקָא תִיבֹתָא
 עַל אֶפֶי מִיָּא : (יט) וּמִיָּא תַקִּיפוֹ לְתַדָּא

עבדיך : (יח) ותרם מעל הארץ משוקעת
 היתה במים י' אמה כספיק' טעונה משוקע'
 מקנתה במים ומקראות שלפנינו יוכיחו :
 (יח) ויגברו מחליקין : (כ) חמש עשרה אמה
 מלמעלה למעלה של גובה כל ההרים לאחר
 שהשון

לְתַדָּא עַל אֶרֶעָ וְאַתְחַפִּיאוּ כָּל טוּרֵיָא רְמִיָּא דִּי תַחֲזוֹת כָּל שְׁמִיָּא : (כ) חֲמִישׁ
 עֶשְׂרֵי אַמִּין טַלְעֵלָא תַקִּיפוֹ מִיָּא וְאַתְחַפִּיאוּ טוּרֵיָא : (כא) וּמִית כָּל בֶּשֶׂרָא
 הַדְּחִישׁ עַל אֶרֶעָ בְּעוֹפָא

באור

לפן כנגד הוא , בעד כל רחם (בראשית כ' י"ח) , ער בער עוד (איוב ב' ד') , מנן
 בעדי (תהלים ג' ד') : (יח) ויהי המבול וגו' וירבו המים וגו' , כבר נכתב ויהי הגשם
 על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה , אבל כן פירושו כאשר היה המבול ארבעים יום
 על הארץ רבו המים וכשאו התיבה וגבהה מעל הארץ (הראב"ע) : (יט) והמים גברו ,
 פתרנו מחד כי לרבו הגדול יקרא גברה , וכן בפשיהם כי יתגברו (איוב ל"ו ט') , רט
 מחד

וּבְבִהְמָה וּבְחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרִץ
 הַשָּׂרִץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל־הָאָדָם:
 כַּכֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים
 בְּאַפּוֹ מִכָּל־אֲשֶׁר בָּחַרְבָהּ מֵתוֹ:
 כַּכֹּל וַיָּמַח אֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר־
 עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ מֵאָדָם עַד־

פִּיהַ, אֲוֹנֵד טְהוֹר, אֲוֹנֵד
 אֲלֵלֵעוּ גַעוּוֹרִים דָּאוּ אוּיָף
 דַּעַר עַרְדַּעַן קַרִיכַט, אֲוֹנֵד
 דָּאוּ גַאנְצַע מַעַנְשֵׁר־יִכַע גַּע־
 שְׁלַעכַט: (כַּכֹּל) אֲלֵלֵעוּ, וּוְאוּ
 אִין וַיִּנְעַר נָאֻזַע דַּעַן אָרַעס
 דַּעַן לַעֲכַעְנוּהוּיכּוּ הָאָט, פֶּאָן
 אֲלֵלֵעַס, וּוְעֵלְכַעַז אוּיָף דַּעַס
 טַרְאָקַנְעַן לַעֲכַט, אִיזַט אוּס
 גַּעַקְאָמַמַעַן: (כַּכֹּל) אֲלוּאָ פֶּעַר־
 טִילגַטַע דִּיא אִיבַרשׁוּעַמַמוּנַג
 אֲלֵלֵעוּ וּוְעוּעַן, וּוְעֵלְכַעַז אוּיָף
 פִּיהַ

בהמה

דעם ערדבאדען לעכט, פֶּאָם מענשען ביז

תרגום אונקלוס

רש"י

וּבְכַעֲרָא וּבְחַיָּתָא וּבְכָל־רִיחֵשָׂא
 דְּרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא וְכָל־אִנְשָׂא: (כַּכֹּל) כַּל
 דִּי נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּין בְּאַפּוֹתֵי מִכָּל דִּי
 בְּיַבִּישְׁתָּא מֵתוֹ: (כַּכֹּל) וּמַחָא יַת כָּל
 יְקוּמָא דִּינַעַל אִפִּי אַרְעָא מֵאִנְשָׂא עַד
 בַּעֲרָא

שהושו המום לראשי ההרים: (כב) נשמת
 רוח חיים נשמה של רוח חיים: אשר במרב'
 ולא דג' שנים: (כג) וימח' ל' ויפעל הוא ואינו
 לשון ויפעיל והוא מעזרת ויפן ויבן' כל תביה
 שסופה ה"א כגון בנה משה קנה כשהוא
 טיפן ויו"ד בראש נקוד במירק תחת היו"ד:
 ט

באור

מאד, גבר חסדו על יראיו (תהלים ק"ג י"א), גדל, וכן ואם צנצורת שמונים שנה
 (תהלים צ"י), צרכו גדול: (כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, דומה כי כל
 רוח בעלי חיים יקרא נשמה, ולפיכך נסמך אל רוח כלומר כל שיש בו נשמת רוח כלומר
 תנועה, והראש"ע כתב כל אשר באמת רוח חיים שנה אל האדם כי לא מנאט נשמה
 קן מנשמת האדם, כמ"ש נתן נשמה לעם עליו (ישעי' מ"ב ה'), ורבים אומרים שנקראת
 קן בעבור שהיא מן השמים ואם הם שנים שרשים נמנא כמוהו רבים עכ"ל הרד"ק בשרשים
 שרש נשם, עוד כתב הרד"ק בפ' פ' בראשית על פסוק ויפת באפיו נשמת חיים, ואעפ"י
 שרוח וכפא נשאלים ג"כ פעמים לנשמת האדם נשמה הוא שם מיוחד לנשמת האדם, ואעפ"י
 שאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו פירושו נשמת חיים ורוח חיים, כי שניהם סמוכים
 לחיים כמו מבחר וטוב לבנות (ויחזקאל ל"א י'), חכמי יעני פרעה (ישעי' י"ט י"א),
 נשמת חיים על האדם, ורוח חיים על שאר בעלי חיים אשר בחרבה, וכן נהרי נחלי דבש
 וחמאה (איוב כ' י"ז), פי' נהרי דבש ונחלי דבש והוא סמוך על סמוך: אשר בחרבה,
 אבל דגים שנים לא מתו, כדי שלא יאבד המין ההוא, כי לא ראה השם יתעלה להשחית
 את העולם ולהסווהו לתוהו ובהו ולא לברוא עולם חדש, שהרי השאיר מכל מין ומין ואמר
 להחיותם עם נח בתביה, והדגים לא היה להם דרך להחיותם ולהשאיר מהם עם נח
 בתביה כי אין דרך חיותן כי אם ציפים: בחרבה, על משקל בפרה חטאה, ולולי
 הרי"ש הי' דגוש, ומגלס הדגש בהגטרטע עם הפת"ח שנת"ת ונעשה
 קיפן, וסגולה הני"ת במקום הפת"ח הראוי להורות על ה"א הידועה, רק שנמנע לברוא
 פתח לפני אות גרונית הקמננה: (כג) וימח, משה שמש עין הארץ כי אין להם זרע
 כי כן נמנעו על אשר אין לו זרע ולא ינשה שמו מישראל (דברים כ"ה ו'), והראש"ן
 ט ב 2 9

בְּהִמְרוֹ עַד לְמֹשֶׁה וְעַד עֹף
הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ
וַיִּשְׂאֵר אֶת־נֹחַ וְאֶת־אִתּוֹ
בַּתְּבֵהָ: כִּי וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־
הָאָרֶץ הַמְּשִׁיבִים וּמָאתַיִם:

ויזכר

פיה, בין געוויירם אונד
געפליגעל דעו היסטעלן,
אללעו וואורד פאן דער
ערדע פערטילגט: נח אלליין
בלויב איבריג, אונד וואו
מיט איהם אין דער ארבע
וואר: (כד) וף האך שטונד
דאן געוואסער איבער דער
ערדע, דונדערט אונד
פונפציג טאג: ענדליך

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּעִירָא גַד רִמְשָׁא וְגַד עֹפֵא דְשָׁמַיָא
וְאִתְמַחְיָא מִן אַרְעָא וְאִשְׁתַּאֲרַבְרַם
נֹחַ וְרֵי עֵטִיבָה פְּתִיבֹתָא: (כד) וְהַקִּיפּוּ
מַיִם עַל אַרְעָא סָאָה וּמֵאֵתַיִם יוֹסִין:

ודכיר

אך נח' לבד נח, והו פאשו' ומדרש אגדה
גומת וכוהה דס מטורח הבהמות והחיות
וה' אומרים שאיך מונות לארץ והכישו,
ועליו נאמר הן כדוק בארץ יבולם,
(משלי י"ח):

ויזכר

באור

פי' כי ויגוע שנאמר למעלה נאמר על המיתה וכן מתו דלעיל, ומלת וימח ר"ל שנמחו
הנוספות ויהיו למים כמ"ג ומחה אל מי המרי' (במדבר ה' כ"ג), וכתב הא"ת כי המ"ס
רש"י ונרדף להזכיר בו מאלד כי הקורא וימח בו"ט דגושה כמלך אשר שזכור של הקב"ה
במחה עם כל היקום כי וימח-בדגש הוא מהנפעל כש ימח שמש (תהלים ק"ט י"ג),
אך כשהמ"ס רפה הוא מהקל והוא פועל יוצא עכ"ל, ואין דבריו מוכרחים, כי באמת
מלת וימח בהיותה מהקל איננה שבה על השם ב"ה שאיננו מוכר בפסוקים אלו כלל רק
על הגשם או על המבול הנזכר בפסוקי' הקודמי', אך יותר מתישב להתפרש מהנפעל
וכן על מלת היקום שאחריו שהוא לבין יסוד, ואין הוראת מלת את פה כש עם, כי
אם כמשמעו להורות על שם מקבל הפעולה, כאשר זכרנו בהקדמה ובתחלת פ' בראשית
שדרכו לבוא עם הנושא גם בצנינים המקבלים הפעולה, אחר שבהם הנושא נעשה הוא
מקבל הפעולה, ויהי' ביאורו כש כל היקום נמח, וסוף הפסוק מוכיח וימחו מן הארץ
שהוא ג"כ מהנפעל, אך בענין רפיון המ"ס אין לזוז מקבלת הא"ת אשר מלך הן בספרי'
ישנים מלת וימח בקו רחב על המ"ס המורה על הרפיון, ויש ראוי לרפיון המ"ס מן הטעם
שהוא מלעיל (כדון הגרש שהוא תמיד מלעיל), כש ויבן ויפן, כי לעולם לא יבא
פגימה אלל תטעה קטנה שאחריה גם גדולה זולת אלל פתח נגוד שהוא בעצם
או תעודת ת"ג, ואף שהתנועה אלפני' היא ג"כ ת"ק מ"מ או הנגינה בצנינות כסוג אחר
שדינו כמתג, ולכן אחרי' רפה, ולכן אס"י לפני הת"ק האחרונה הוא גם או דגש, בהכרח
בדחה הנגינה אל הת"ק האחרונה כש פרוך גרוך דבר דבר, כי אחר הנגינה שהיא
בצנינות כסוג אחר שדינה כמתג לא יבא הוא נח או דגש, ולכן
במלת ויבן אמש, הנגינה מלרע, כדי להדגיש המ"ס לחסרון טו' נפעל, ולכן ת"ת
וימח, וימח, מבנין הקל, ומלת וימחו, ותמחילו, מבנין נפעל כדרכו לתרגם
כל בנין נפעל בלשון התפעל, וכן תרגום יב"ע ושינו, ואשתיני, וכן מתורגם כל"ה:
ויזכר